

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: VNS 1/2020 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021—2024

Kiitämme mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024. Lausuntomme keskittyy Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan, josta lausumme seuraavaa:

1. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen vahvistamista sekä perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelman toteuttamista jatkettava

Valtioneuvosto antaa selontekonsa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021 – 2024 erittäin haasteellisessa tilanteessa. Suomen ja kansainvälisen talouden näkymät ovat heikentyneet erittäin nopeasti alkuvuoden aikana. Koronavirustilanteen puhkeaminen on johtanut kansainvälisen talouden taantumaa, tuotannon häiriöihin ja kysynnän rajuun vähenemiseen.

Suomi on siirtynyt 16.3.2020 poikkeusoloihin ja valmiuslaki otettiin käyttöön 17.3.2020. Koronavirus ja sen myötä syntynyt poikkeustilanne vaikuttaa kaikkeen yhteiskunnan toimintaan. Hallitus on päättänyt mm. keskeyttää lähiopetuksen kouluissa ja sulkea koulutilat muiden kuin aivan pienimpien lasten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten osalta.

Perusopetus on iso osa suomalaisten arkea. Siihen osallistuu Suomessa yli 560 000 lasta. Perusopetukseen poikkeustilanteessa tehdyt muutokset vaikuttavat siihen osallistuvien lasten lisäksi myös heidän perheisiinsä. Etäopetus on siirtänyt lapset opiskelemaan kotoa käsin ja vastuuta lasten oppimisen ja koulunkäynnin sujumisesta on siirtynyt vanhemmille. Myös se, että päiväkotikäiset lapset on suositeltu mahdollisuuksien mukaan pitämään kotona, vaikuttaa suuresti perheiden arkeen. Monet vanhemmat vastaavat pienten lasten päiväohjelmasta oman työnsä ohessa tai ovat ottaneet työstä vapaata lasten hoidon järjestämiseksi.

Suomen Vanhempainliitto toteuttaa jatkuvasti avoinna olevaa Mitä perheille kuuluu? -kyselyä, johon on tähän mennessä vastannut n. 400 vanhempaa. Lisäksi Förbundet Hem och Skola i Finland tekee vastaavaa kyselyä ruotsiksi, siihen on niin ikään vastannut n. 400 vanhempaa. Kyselyihin saatujen vastausten mukaan vanhempien suurin huoli liittyy etäopetuksen epätasalaatuisuuteen ja epätasa-arvoisuuteen. Kuntien ja koulujen väliset erot toteuttaa etäopetusta ovat suuret. Perusopetusta ei ole pystytty toteuttamaan poikkeusoloissa tasa-arvoisesti, millä on kauaskantoisia, myös taloudellisia vaikutuksia poikkeusolojen jälkeiseen aikaan. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen ja opiskeluhoollon tarve kasvaa.

Suomen Vanhempainliitto pitää erittäin tärkeänä, että oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen vahvistamista sekä perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelman toteuttamista jatketaan kehyskaudella aiempien päätösten mukaisesti ja ne huomioidaan myös toukokuussa annettavassa lisätalousarviossa. Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo -ohjelmaa suunniteltaessa ja toteutettaessa on hyvä käyttää pohjana Peruskoulufoorumin työtä.

Opiskelun tuen ja opiskeluhoollon tarve kasvaa myös lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Palvelut ovat jatkossakin tärkeä toteuttaa kiinteänä osana esi- ja perusopetusta sekä toisen asteen koulutusta, ja niillä pitää pystyä tukemaan myös esiopetuksen ja koulun yhteisöllistä hyvinvointia.

2. Perheiden hyvinvointi ja tuen tarpeet huomioita koronan aiheuttamassa poikkeustilanteessa

Koronatilanne on aiheuttanut perheissä huolta toimeentulosta, perhesuhteista ja arjessa selviytymisestä. Koronatilanne lisää ongelmia perheissä, joissa lapset ovat turvattomassa tilanteessa vanhempien mielenterveysongelmien, päihteiden ongelmakäytön ja/tai väkivallan vuoksi. Poikkeusolot vaikuttavat myös perheiden toimeentuloon; lomautukset ja työttömyysuhka heijastuvat perheiden arkeen. Normaalien tukiverkostojen ja sosiaalisten aktiviteettien ollessa poissa käytöstä elämämpiirit kapeutuvat ja perheiden avuntarve lisääntyy.

Hallitus valmistelee toukokuussa annettavaan valtion kolmanteen lisätalousarvioesitykseen talouden nopeaa elpymistä tukevia kohdennettuja, nopeavaikuttavia ja määräaikaista toimenpiteitä, joita jatketaan taloustilanteen edellyttämällä tavalla. Lisätalousarviossa tulee huomioida myös perheiden hyvinvointi ja lisääntyneet tuen tarpeet. Lapsi- ja perhejärjestöt ovat tehneet oman esityksensä toukokuun lisätalousarviovalmisteluun (<https://vanhempainliitto.fi/kannanotot/perheiden-hyvinvointi-ja-tuen-tarpeet-koronan-aiheuttamassa-poikkeustilanteessa/>).

3. Perustaitojen parantaminen vahvistaa kouluttautumista ja työllistymistä, mutta parantaa myös maahanmuuttajataustaisten vanhempien kykyä ymmärtää ja tukea lastensa koulunkäyntiä ja opiskelua

Hallitus osoittaa työllisyyden edistämiseen liittyvänä toimenpiteenä kehyskaudella vuosittain 2 milj. euroa perhevapaalla olevien luku- ja kirjoitustaidon sekä perustaitojen parantamiseen. Toimi on tarkoitus kohdistaa erityisesti maahanmuuttajavanhemmille yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Ne vahvistavat osaltaan maahanmuuttajataustaisten vanhempien kouluttautumista ja työllistymistä, mutta perustaitojen parantaminen parantaa myös vanhempien kykyä ymmärtää ja tukea lastensa koulunkäyntiä ja opiskelua, mitä Vanhempainliitto pitää ensiarvoisen tärkeää.

4. Jo päätetyt kuntien tehtävien laajennukset korvattava kunnille

Jo päätettyjä kuntien tehtävien laajennuksia ja peruspalvelujen valtionosuutta kehyskaudella kasvattavia asioita ovat esimerkiksi lastensuojelun yläikärajan nostaminen, ensimmäisen vieraan kielen opiskelun aikaistaminen sekä subjektiivisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen ja ryhmäkoon pienennys.

Suomen Vanhempainliitto pitää tärkeänä, että kunnille korvataan kuntien tehtävien laajennukset ja kunnille korvataan myös verotuksen maksujärjestelyjen muutoksista väliaikaisesti aiheutuvia viivästymisiä, jotta kunnat pystyvät toteuttamaan tasa-arvoisesti ja laadukkaasti varhaiskasvatusta ja perusopetusta.

5. Maksuttoman toisen asteen opiskelun toteuttaminen oppivelvollisuuskää nostamalla tervetullut toimenpide

Hallitus on korottamassa oppivelvollisuuskää 18 ikävuoteen ja toteuttamassa samalla maksuttoman toisen asteen koulutuksen. Maksuttoman toisen asteen opiskelun toteuttaminen oppivelvollisuuskää nostamalla on tervetullut toimenpide. Samalla Vanhempainliitto huomauttaa, että kyse ei saa olla vain teknisestä oppivelvollisuusiän nostamisesta, vaan myös toisen asteen opintojen laatuun on kiinnitettävä huomiota. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kehittämistä tulee jatkaa.

6. Lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistä jatkettava

Lapsi- ja perhepalveluiden kehittämiseen ja Lapset ja perheet -muutosohjelman jatkoon ollaan varaamassa määräraha. Vanhempainliitto pitää lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistä ensiarvoisen tärkeänä ja katsoo, että kehittämistä täytyy tehdä tiiviissä yhteistyössä Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kanssa.

Helsingissä 29.4.2020

Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf

Ulla Siimes
Toiminnanjohtaja

Tuija Metso
Erityisasiantuntija